

Функціонування і розвиток механізмів державного управління

УДК 351/354:323

Мельничук Наталія Борисівна

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародної інформації

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Melnychuk Nataliya

Candidate of Political Sciences,

Associate Professor at the Department of International Information

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0009-0009-4481-4384

ІНДЕКС СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ 2024: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ОЦІНКА ДЛЯ УКРАЇНИ

CORRUPTION PERCEPTION INDEX 2024: TREND ANALYSIS AND ASSESSMENT FOR UKRAINE

***Анотація.** Вступ. Економічні та політичні дослідження науковців різних країн світу протягом вже багатьох десятиріч зосереджують свою увагу на негативних наслідках корупції для забезпечення стабільного розвитку держави, ризиках для національних та міжнародної систем економічної, соціальної та політичної безпеки, на проблемі подолання корупції, що притаманна, мабуть, всім країнам, всім регіонам незалежно від історичних, політичних, культурних чи релігійних традицій розвитку.*

Високий рівень корупції в будь-якій країні пов'язують із слабкою законодавчою владою, політичною нестабільністю, слабкими демократичними інституціями, а також посиленням зовнішнього тиску. Такі країни становлять значний ризик в контексті міжнародного партнерства, спільних міжнародних та міждержавних проєктів, інвестиційних проєктів, а також проявляють високу ймовірність

виникнення внутрішніх криз чи конфліктів. Тож дослідження динаміки та визначення регіональних та національних тенденцій зміни корупційних проявів актуалізується в контексті оцінки ефективності антикорупційної політики та прийняття відповідних рішень з її покращення.

Мета. Метою дослідження є аналіз результатів оцінювання ефективності процесів протидії корупції в Україні та світі, зокрема результатів Індексу сприйняття корупції 2024 та його динаміки; визначення та порівняння основних характеристичних тенденцій в Україні та країнах/регіонах світу, виявлення ризикових та негативних тенденцій.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) аналітичні звіти міжнародних організацій з питань дослідження та оцінки рівня сприйняття корупції в світі; 2) аналітичні звіти національних інституцій України в сфері запобігання корупції; 3) результати соціологічних досліджень національних аналітичних центрів України з питань виявлення та аналізу корупційних проявів.

В процесі роботи над дослідженням було використано низку загальнонаукових та спеціальних методів: методи аналізу та синтезу наукової інформації (для виокремлення підходів та методології оцінювання ефективності протидії корупції різними аналітичними інституціями); методи кількісного аналізу та візуалізації результатів (для обробки статистичних оцінок ІСК та формування елементів візуальної аналітики); порівняльно-аналітичний метод (для виявлення та співставлення регіональних та національних тенденцій інтенсивності корупційних проявів); індукції та дедукції (формування висновків).

Результати. У науковій статті представлено загальні тенденції динаміки оцінювання рівня сприйняття корупції в Україні та окремих групах країн за останні 12 років. Критерієм виділення груп країн для порівняння було обрано і) країни, що мають спільні кордони з Україною, до того ж мають певні спільні історичні фактори розвитку (колишні

соціалістичні країни, але сьогодні члени ЄС, окрім Молдови); ii) країни світу, які в 2024 році отримали оцінку ІСК на рівні ІСК України в межах статистичної похибки (33-37 балів) та найбільшим приростом за період спостереження; iii) країни світу, які в 2024 році отримали оцінку ІСК на рівні ІСК України (34-36 балів). Визначено співвідношення рівня корупції в Україні та країнах із різним рівнем Індексу людського розвитку та різними політичними режимами. Усвідомлення сучасних світових тенденцій сприятиме підвищенню ефективності національної антикорупційної політики та більш ґрунтовного розуміння національних ризиків.

Перспективи. В подальших дослідженнях проблематики ефективності антикорупційної політики пропонується приділити увагу вивченню досвіду країн-лідерів за ІСК, визначити сильні та слабкі сторони їх кейсів, вивчити можливості запровадження їх досвіду інституційної та комунікаційної політики в Україні з врахуванням національних особливостей та потреб. Впровадження успішних паттернів дозволить забезпечити стаке економічне та соціальне зростання нашої країни на стійких демократичних засадах, зміцнить позиції України на міжнародній арені.

Ключові слова: корупція, Індекс сприйняття корупції, протидія корупції, запобігання корупції, антикорупційна політика.

Summary. Introduction. Economic and political research by scientists and practitioners from different countries all over the world for many decades has focused on the negative consequences of corruption for ensuring the stable development of the state, its risks to national and international systems of economic, social and political security, and the problem of countering corruption, which is inherent, perhaps, to all countries and all regions, regardless of their historical, political, cultural or religious traditions.

High level of corruption is associated mostly with weak legislative power, political instability, fragile democratic institutions, as well as increased external

pressure. Such countries pose a significant risk in the context of international partnership, joint international and interstate projects, investment projects, and exhibit a high probability of internal crises or conflicts. Therefore, the importance of studying the dynamics and identification of regional and national trends in corruption's perceptions by citizens and experts is highly increasing in the context of assessing the effectiveness of anti-corruption policy and making appropriate decisions to improve it.

The purpose of the study is to analyze the results of assessing the effectiveness of anti-corruption processes in Ukraine and throughout the world, in particular the results of the Corruption Perception Index 2024 and its dynamics; to identify and compare the main national and regional trends in Ukraine and other countries, identify risky and negative trends.

Materials and methods. The research is based on 1) analytical reports of international organizations on study and assessment of corruption perception and countering corruption in the world; 2) analytical reports of Ukrainian national institutions in the field of corruption prevention; 3) results of sociological research of Ukrainian analytical centers on the identification and analysis of corruption perception and risks.

The research is based on a number of general scientific and special methods: methods of analysis and synthesis of scientific information (to identify approaches and methodologies for assessing the effectiveness of combating corruption by various analytical institutions); methods of quantitative analysis and visualization of results (for processing statistical estimates of the CPI and forming elements of visual analytics); comparative-analytical method (to identify and compare regional and national trends in the intensity of corruption cases); induction and deduction (formation of conclusions).

Results. The scientific article produces general trends of corruption perception in Ukraine and certain groups of countries over the past 12 years. The criteria for grouping countries for comparison were as follows: i) countries that

share borders with Ukraine and have some historical factors common (former socialist countries, but today EU members, except for Moldova); ii) countries that in 2024 received a CPI points at the same level as Ukraine within the statistical error (33-37 points) and with the greatest increase through the period of assessment; iii) countries that in 2024 received a CPI assessment at the level of Ukraine's CPI (34-36 points). Next, the correspondence between the level of corruption in Ukraine and countries with different levels of the Human Development Index and different political regimes was determined. Awareness of current global trends will contribute to increasing the effectiveness of national anti-corruption policy and a more thorough understanding of national risks and challenges.

Discussion. In further research it is proposed to pay special attention to studying the experience of leading countries by the CPI, to identify their strengths and weaknesses, to study the possibilities of implementing their experience in institutional and communication anti-corruption policy in Ukraine, considering national peculiarities and needs. The implementation of successful patterns will ensure sustainable economic and social growth of our country on a stable democratic basis and will strengthen Ukraine's position in the international arena.

Key words: *corruption, Corruption Perceptions Index, countering corruption, preventing corruption, anti-corruption policy.*

Постановка проблеми. Явище корупції несе не лише психологічні чи соціологічні ризики для суспільства, спричиняє знецінення демократичних цінностей, зниження рівня довіри громадян до уряду та держави в цілому та громадянської активності зокрема, збільшує демографічний та соціальний розрив та розшарування в суспільстві. Високий рівень корупції призводить до погіршення таких характеристик як інвестиційна привабливість країни (причому як для зовнішніх, так і для внутрішніх інвесторів), міжнародно-

економічна конкурентоздатність як окремих галузей науки та виробництва, так і країни вцілому, економічна ефективність, виробнича продуктивність, і як результат, до зниження рівня економічного розвитку загалом та рівня життя. Економічна та політична нестабільність, в свою чергу, спричиняють відтік громадян продуктивного віку, що створює нові загрози економічній та демографічній сфері держави.

Для забезпечення ефективного управління в будь-якій країні світу важливим є не лише реалізація прийнятої в державі антикорупційної політики та забезпечення дотримання норм національного законодавства. Доцільно також співставляти внутрішні спостереження із оцінками успішності від неупереджених зовнішніх агентів, що дасть можливість об'єктивно оцінити власні успіхи та виявити наявні та потенційні ризики. Розуміння загальних світових та регіональних тенденцій в сфері боротьби із корупцією дає можливість більш точно ставити поточні задачі в межах внутрішньої політики запобігання та протидії корупційним проявам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основу даної статті покладено результати оцінювання рівня корупційних проявів в країнах світу, що проводяться низкою міжнародних організацій та установ економічного, політичного та громадянського спрямування. Зокрема, проблематикою виявлення та аналізу рівня ефективності антикорупційної політики займається Transparency International [16] та її представництво в Україні Transparency International Ukraine [17], Anti-Corruption Data Collective [8], ADB-OECD Anti-Corruption Initiative for Asia-Pacific [7], The Basel Institute on Governance [14], GRECO [15] та інші. Звіти та аналітичні дослідження цих організацій акцентуються на визначенні ризиків та тенденцій в сфері протидії корупції в різних регіонах світу в динаміці та в розрізі окремих критеріїв. Також проблемі корупції та боротьбі з цим явищем присвячені окремі дослідження Eurobarometer [11]. Аналізу сучасних тенденцій та сфер особливого ризику корупційних проявів присвятили увагу А. Persson, М.

Worth and P. Jeney [13], в той час, як дослідження M. Fernandes and L. Jancova [12] більшою мірою акцентується на кількісному аналізі корупційних проявів в ЄС. Серед національних оцінювань рівня проявів корупції вагомі результати представлено в опитуваннях, що проводилися дослідниками Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва [6], Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова [5], соціологічної компанії Info Sapiens [3], різноманітні дослідження ефективності виконання Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції [2] та Державної антикорупційної програми [1], а також дані Інформаційної системи моніторингу реалізації державної антикорупційної політики [4]. Національні дослідження частіше спрямовані на визначення структури громадської думки з проблеми запобігання корупції в Україні та на виявлення найбільш ризикових сфер корупційних проявів.

Метою статті є дослідження результатів оцінювання ефективності процесів протидії корупції в Україні та світі, зокрема результатів Індексу сприйняття корупції 2024 та його динаміки; визначення та порівняння основних характеристичних тенденцій в Україні та країнах/регіонах світу, виявлення ризикових та негативних тенденцій.

Виклад основного матеріалу. Відслідковування та корегування сприйняття рівня корупції важливе і в контексті національної політики, і в рамках зовнішньої політики також. У випадку дослідження оцінки громадянами ступеня впровадження антикорупційних зусиль можна визначити ефективність не лише діяльності антикорупційних інституцій, але й ефективність комунікаційних проєктів, покликаних формувати свідоме дотримання громадянами норм антикорупційного законодавства.

Що стосується міжнародних та міждержавних відносин, то ступінь успішності антикорупційних зусиль уряду характеризує ряд індексів,

найбільш уживаним з яких, мабуть, є індекс сприйняття корупції (ІСК, англ. Corruption Perceptions Index, CPI), який визначає ранг 180 (орієнтовно) країн та територій відповідно до проявів корупції у державному секторі на основі оцінки експертів та представників бізнесу. Останній звіт з оцінювання ІСК було оприлюднено у лютому 2025 року [9]. Як видно з рис.1, найвищий показник ІСК характерний для країн Західної Європи та ЕС, взагалі в десятці найкращих показників в 2024 році лише три країни не з Європейського континенту – Сінгапур (3), Нова Зеландія (4) та Австралія (10).

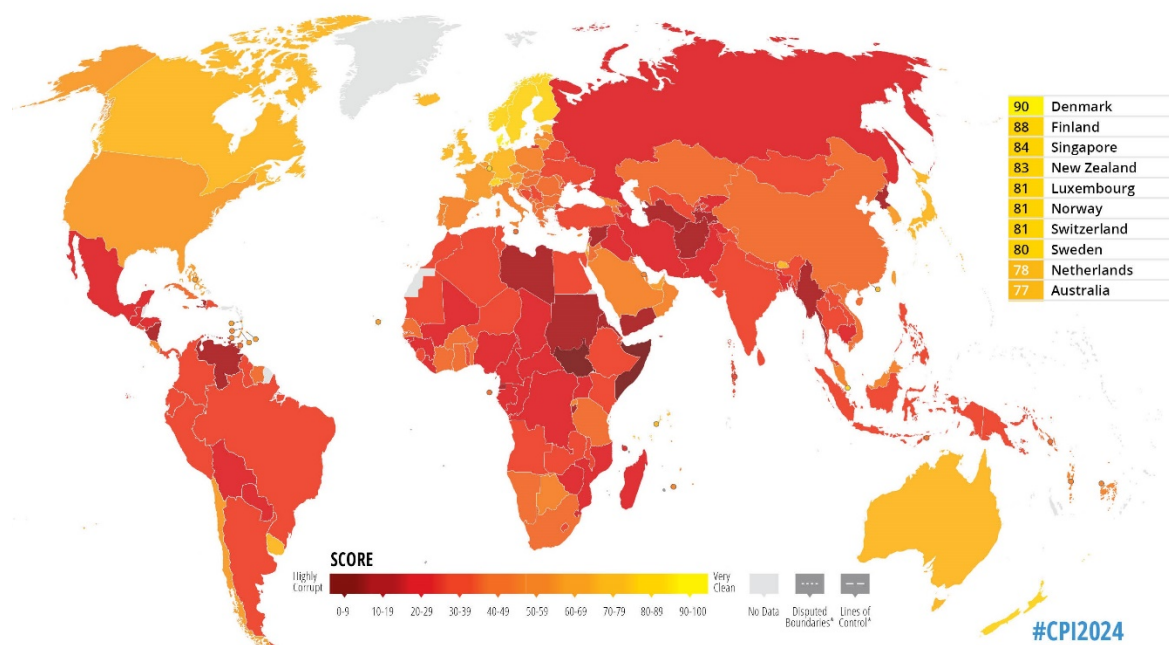

Рис. 1. Розподіл Індексу сприйняття корупції по регіонах світу, 2024 [9]

Загалом, окрім країн Європейського континенту, ще лише США, Канада та Австралія показують досить високі результати в ІСК. І незважаючи на той факт, що сім позицій в десятці лідерів зайняли країни Західної Європи та ЕС, середній рівень індексу сприйняття корупції в цьому регіоні не перевищував 66 балів протягом останніх 10 років, а в 2024 знизився до 64, що свідчить про суттєві відмінності в успішності національних політик боротьби із корупцією. Решта ж регіонів суттєво відстають від лідерів, і тенденція весь час посилюється, що може свідчити про зміну акцентів у внутрішній політиці держав світу з питань боротьби із

корупцією на інші сфери, посилення авторитаризму у внутрішній політиці та індивідуалізму у зовнішній.

Але навіть країни-лідери у боротьбі з корупцією не викоренили це явище повністю. Наприклад, Данія, яка сім років поспіль очолює список найменш корумпованих країн, отримала в 2024 році лише 90 балів зі 100 можливих, що на 10% гірше за ідеальний стан (без задекларованих проявів корупції взагалі), а її найкращим показником були 92 бали в 2014 році. Щодо України, то ІСК за 2024 складає 35 балів і ділить 105 ранг разом із Сербією. Варто зазначити, що з 2012 року, коли Transparency International змінили шкалу оцінювання на 100-бальну, Україні вдалося покращити свій рейтинг на 9 балів: з 26 у 2012р і, відповідно, піднятися з 144 місця у рейтингу. І як показує рис. 2, протягом цих 13 років загальна тенденція динаміки індексу сприйняття корупції в Україні стабільно покращувалася.

Score changes 2012 - 2024

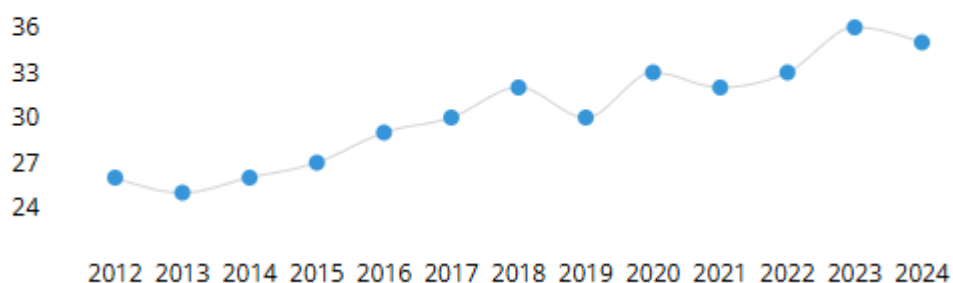

Рис. 2. Динаміка зміни індексу сприйняття корупції 2012-2024рр. Оцінка для України [10]

Варто зазначити, що хоча показник у 35 балів для України видається досить низьким значенням (максимум дорівнює 100 балів), проте збільшення на 9 балів за 12 років є доволі суттєвим позитивним результатом, рівно як і утримання позицій в умовах війни (покращити ІСК не менше ніж на 9 балів змогли лише 23 країни з 180 оцінюваних). В той же час недоцільно сприймати таку тенденцію занадто оптимістично, адже за даними НАЗК з

загальної кількості заходів в рамках Державної антикорупційної програми 2023-2025 (ДАП), що мали бути завершені на 30.06.2025 року, лише 382 (62,2%) дійсно завершено, а 106 (17,3%) виконано частково та 126 (20,5%) не виконано. [4] Тобто ефективність реалізації ДАП за умови врахування хоча б часткового виконання завдання складає 79,5% станом на 30.06.2025 року. При цьому якісна оцінка очікуваних стратегічних результатів (ОСР) в межах ДАП представлена на рис. 3.

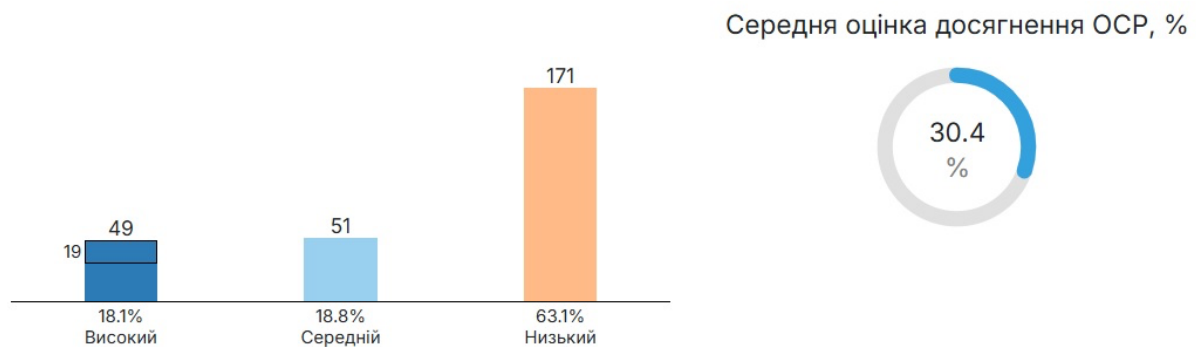

Рис. 3. Якісний рівень досягнення очікуваних стратегічних результатів (ОСР) серед завдань, що мали бути завершені на 30.06.2025 [4]

Якщо ж порівняти динаміку зміни ІСК України та країн-безпосередніх сусідів (рис. 4), то за період спостереження 2012-2024 лише Україна та Молдова демонстрували стійку значущу тенденцію до покращення, в той час як рівень ІСК Словаччини (46 (2012) та 49 (2024)) та Румунії (44 (2012) та 46 (2024)) практично залишився на тому ж рівні, Польща та Угорщина навіть погіршили свої показники з 58 до 53 та з 55 до 41 відповідно.

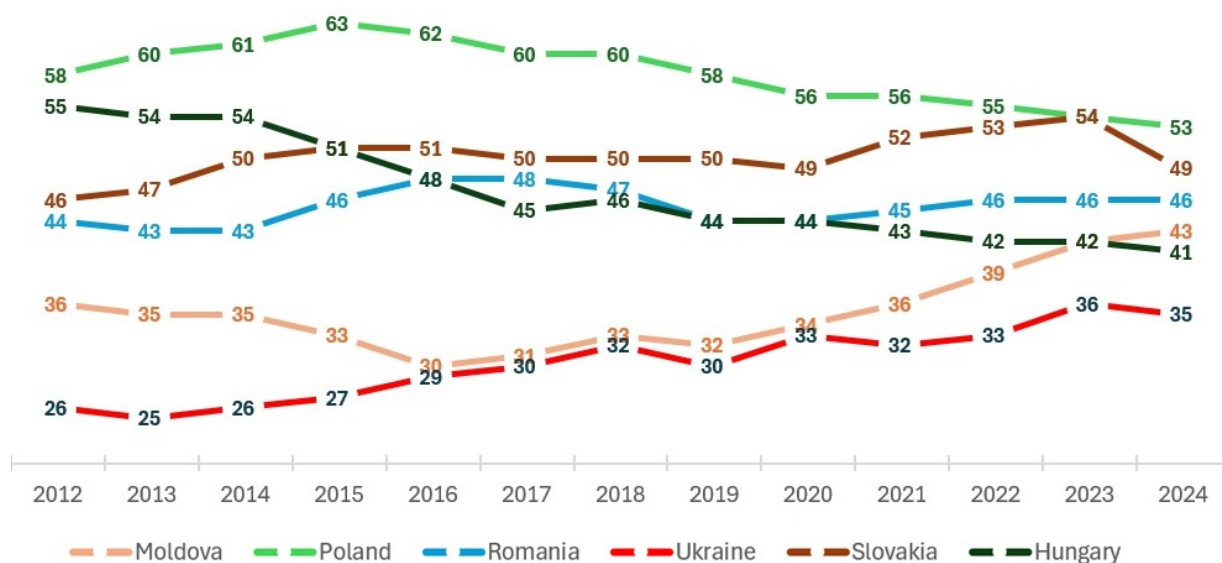

Рис. 4. Співвідношення показників ІСК – динаміка 2012-2024 України та сусідніми країнами

Джерело: сформовано автором на основі даних Transparency International

Якщо розглянути зміни в сфері протидії корупції в країнах, що мають схожі результати з нашою країною, тобто знаходяться в діапазоні 33-37 балів, таких країн виявлено 22 за результатами ІСК 2024, з них 4 в Американському регіоні, 6 в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, 5 – Східна Європа та Центральна Азія, 2 країни Середнього Сходу та Північної Африки та 5 країн Африки. З цих 22 країн лише шість продемонстрували підвищення рівня протидії корупції в 2024-23 роках, при цьому значиме покращення протягом періоду спостереження 2012-2024 відмічається лише в трьох країнах – Лаосі, Україні та Непалі, приріст ІСК на 12, 9 та 7 балів відповідно. Дещо менше покращення у Індонезії (5 балів) та Домініканської Республіки (4 бали). Динаміка зміни ІСК цих країн показана на рис. 5. Ще 60 країн отримали ІСК нижче 33 балів.

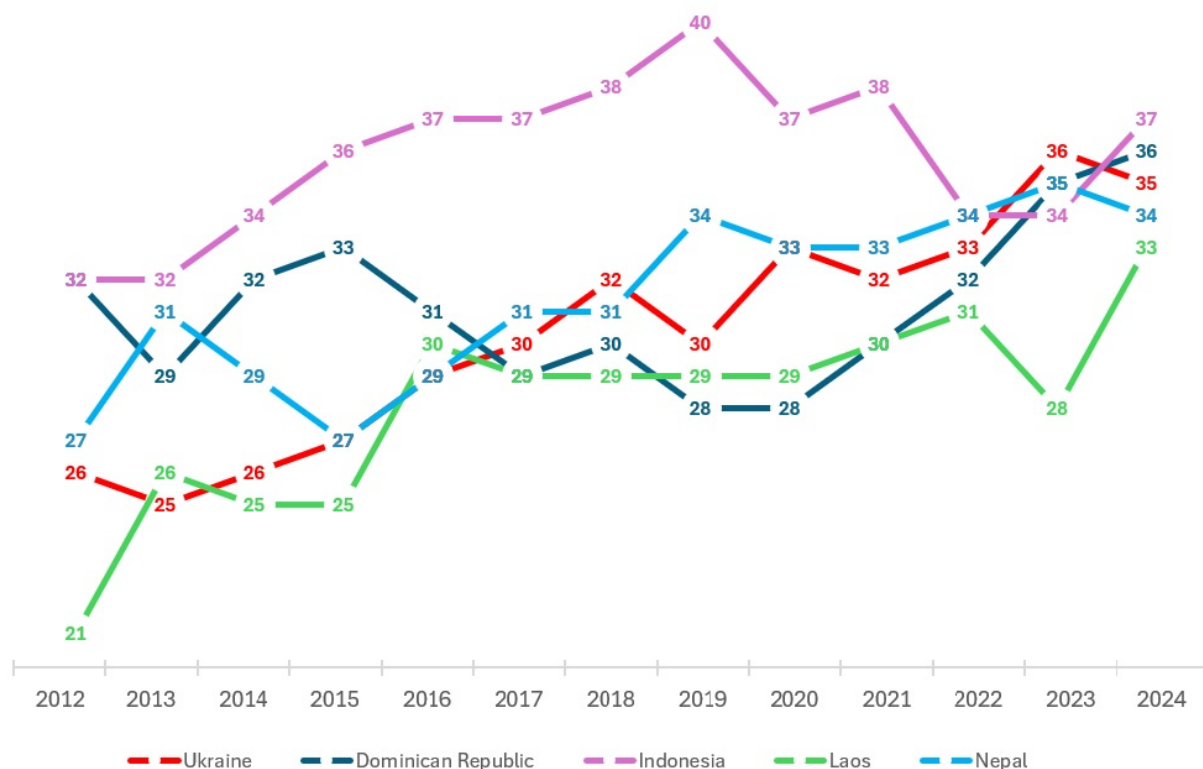

Рис. 5. Співвідношення показників ІСК – динаміка 2012-2024 країн із рівнем 33-37 та найбільшим приростом за період спостереження

Джерело: сформовано автором на основі даних Transparency International

Характер графіків на рис. 5 демонструє загальну тенденцію до приросту показника (з окремими періодами суттєвого спадання у Домініканській Республіці та Індонезії), що в свою чергу свідчить про послідовність зусиль до подолання корупції та певний рівень ефективності цих зусиль. Хоча загальний приріст все ще недостатній для виведення країн на один рівень із демократичними країнами (для порівняння, середній ІСК країн із авторитарним режимом правління дорівнює 29 балів, з гібридним режимом – 37 балів, України – 35 балів) (див. рис. 6). Також середній ІСК країн із середнім рівнем Індексу людського розвитку (ІЛР) дорівнює 31 бал, із високим ІЛР 38 балів, результат України знаходиться посередині цих значень.

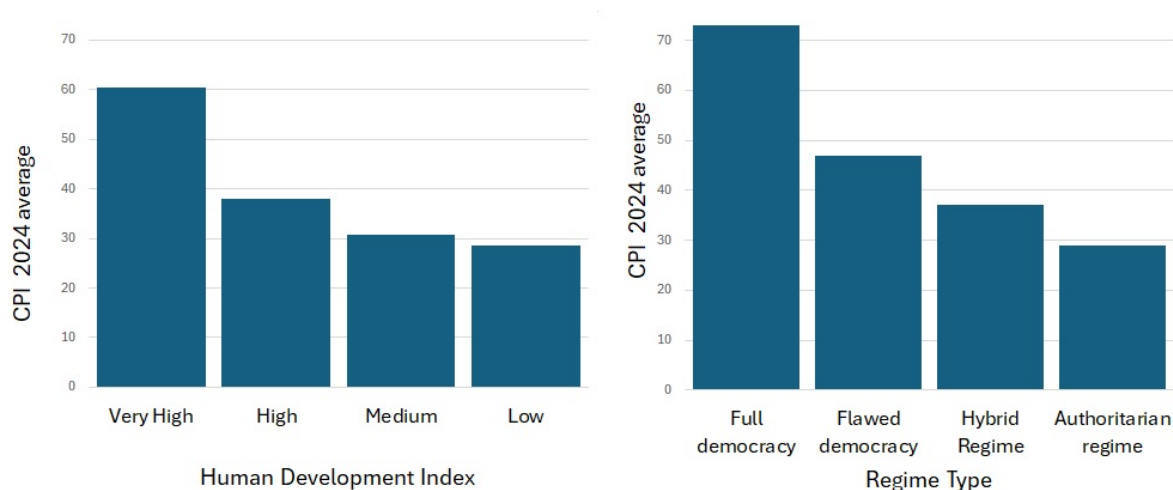

Рис. 6. Середні рівні ІСК 2024 за критеріями Індексу людського розвитку та типу режиму [9]

В той же час в динаміці ІСК багатьох країн можна спостерігати тенденцію до зниження показника, і такі зміни викликають занепокоєння, оскільки можуть означати неефективність політики боротьби із корупцією або навіть зміну пріоритетів в інтересах окремих країн. На рис. 7 наведено динаміку розвитку ІСК для країн, які в 2024 році отримали показник, близький до ІСК України, 34-36 балів. З десяти країн даної групи лише три демонструють стійке підвищення показника (Україна, Непал та Домініканська Республіка останні п'ять років), а для трьох інших можна спостерігати взагалі досить різке зниження протягом всього періоду спостереження (Бразилія з 43 до 34, Сербія з 42 до 35, Туреччина з 49 до 34).

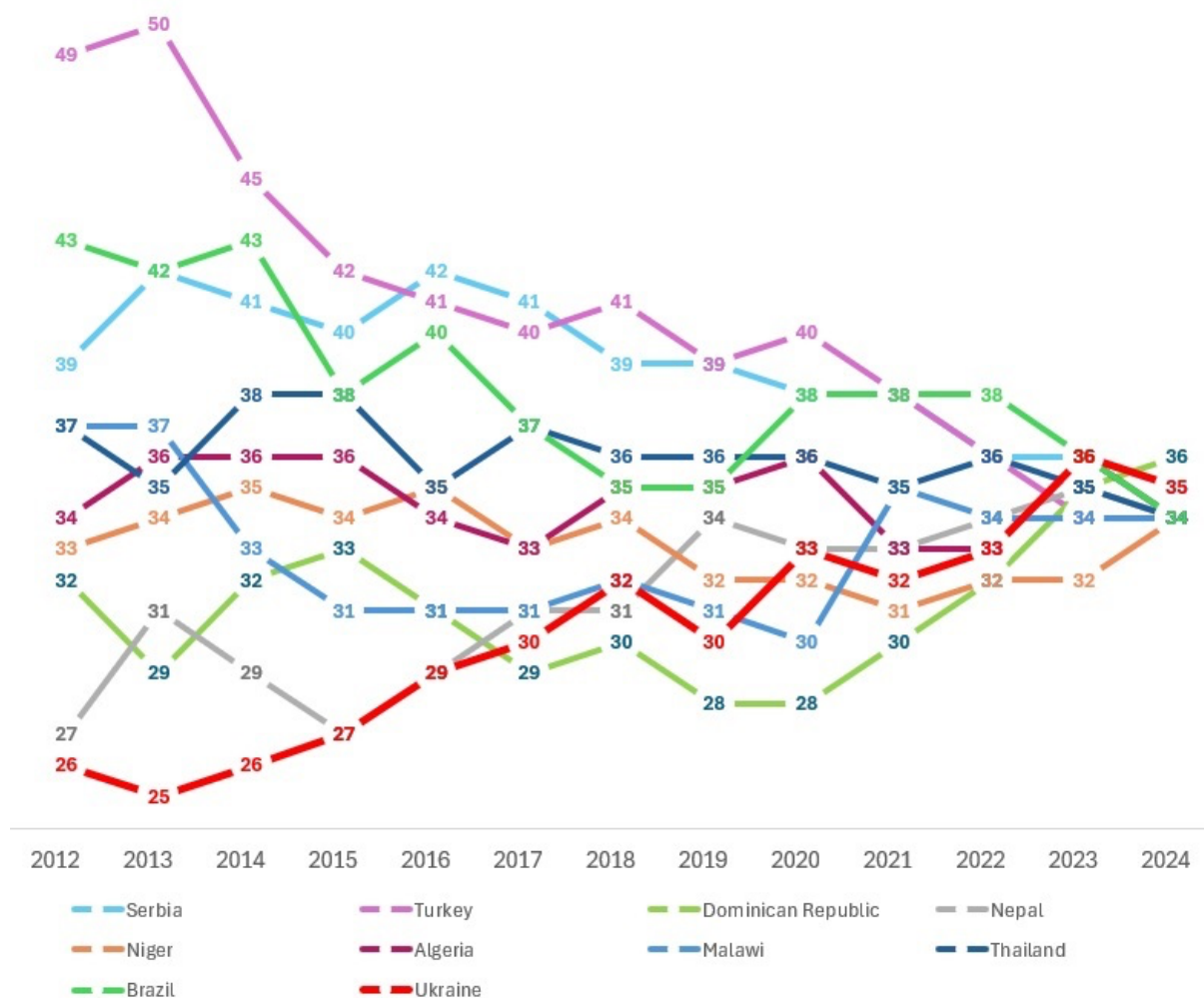

Рис. 7. Співвідношення показників ІСК – динаміка 2012-2024 країн із рівнем 34-36
 Джерело: сформовано автором на основі даних Transparency International

Висновки та перспективи подальших досліджень. Загалом середній рівень індексу сприйняття корупції в розрізі регіонів не змінився, коливання складають 1-2 бали, що не є суттєвою зміною для формування тенденції. Але така умовно стала середня динаміка на регіональному рівні при наявних суттєвих підвищеннях ІСК для окремих країн означає, що зусилля та ефективність протидії корупції в регіоні є неоднорідними: є країни, в яких ситуація значно погіршується. І така неоднорідність притаманна всім регіонам світу. Дана тенденція викликає певні занепокоєння, адже демонструє, що на фоні загальних зусиль по забезпеченню прозорості та відкритості у внутрішній політиці, посилення ролі права та правосуддя, в

багатьох країнах світу проблемі подолання корупції не приділяється достатня увага. Ці країни характеризуються слабкою правовою системою, значним впливом на діяльність уряду організованої злочинності та еліт, підпорядкуванням управління державою інтересам великого бізнесу.

Що стосується України, то стабільна тенденція до підвищення оцінки міжнародними інституціями наших зусиль з протидії корупції протягом більше 10 років викликає певний оптимізм. Хоча максимальний ІСК, якого вдалося досягти, складав лише 36 балів в 2023 році, що майже в три рази гірше за показник лідера і демонструє реалізацію, умовно, лише третини необхідних заходів з протидії корупції в країні. Також велика кількість корупційних скандалів, що постійно відбуваються в різних сферах функціонування нашої держави, виявляють недостатній рівень ефективності діяльності антикорупційних органів разом з недостатньою ефективністю антикорупційного законодавства. Для актуалізації більш успішного процесу протидії корупції в Україні було б доцільно дослідити ефективні паттерни країн-лідерів за ІСК, можливості та обмеження їх впровадження в Україні, а також виявити «больові точки» в національній системі. Ці задачі і складають напрямок подальших досліджень.

Література

1. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.10.2025)..

2. Про схвалення Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції на період до 2025 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2023 р. № 1203-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1203-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 19.10.2025)..

3. Дослідницька агенція Info Sapiens. URL: <https://www.sapiens.com.ua/> (дата звернення: 17.10.2025).
4. Інформаційна система моніторингу реалізації державної антикорупційної політики. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/> (дата звернення: 17.10.2025).
5. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова URL: <https://razumkov.org.ua/> (дата звернення: 10.10.2025).
6. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/> (дата звернення: 17.10.2025).
7. ADB-OECD Anti-Corruption Initiative for Asia Pacific. URL: <https://www.oecd.org/en/networks/anti-corruption-initiative-for-asia-and-the-pacific.html> (дата звернення: 19.10.2025).
8. Anti-Corruption Data Collective. URL: <https://acdatacollective.org/> (дата звернення: 19.10.2025).
9. Corruption Perceptions Index 2024. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024> (дата звернення: 19.10.2025).
10. CPI for Ukraine. Score changes 2012-2024. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024/index/ukr> (дата звернення: 19.10.2025).
11. Eurobarometer. URL: <https://europa.eu/eurobarometer> (дата звернення: 19.10.2025).
12. Fernandes M., Jancova L. Stepping up EU efforts to tackle corruption – a Cost of non-Europe report, EPRS, European Parliament, January 2023. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2023\)734687](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2023)734687) (дата звернення: 23.10.2025).
13. Persson A., Worth M. and Jeney P. High-risk areas of corruption in the EU: A mapping and in-depth analysis, European Commission, 2024. URL:

<https://op.europa.eu/fr/publication-detail/-/publication/5c0730b2-9769-11ef-a130-01aa75ed71a1/language-en> (дата звернення: 23.10.2025).

14. The Basel Institute on Governance. URL: <https://baselgovernance.org/> (дата звернення: 19.10.2025).

15. The Group of States against Corruption. URL: <https://www.coe.int/en/web/greco> (дата звернення: 21.10.2025).

16. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org> (дата звернення: 19.10.2025).

17. Transparency International Ukraine URL: <https://ti-ukraine.org/> (дата звернення: 19.10.2025).

References

1. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi antykoruptsiinoi prohramy na 2023-2025 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 4 bereznia 2023 r. № 220. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

2. Pro skhvalennia Stratehii komunikatsii u sferi zapobihannia ta protydii koruptsii na period do 2025 roku i zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22 hrudnia 2023 r. № 1203-r. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1203-2023-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

3. Informatsiina systema monitorynhu realizatsii derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/> [in Ukrainian].

4. The research agency Info Sapiens. Available at: <https://www.sapiens.com.ua/> [in Ukrainian].

5. The Razumkov Centre. Available at: <https://razumkov.org.ua/> [in Ukrainian].

6. Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation Available at: <https://dif.org.ua/> [in Ukrainian].

7. ADB-OECD Anti-Corruption Initiative for Asia Pacific. Available at: <https://www.oecd.org/en/networks/anti-corruption-initiative-for-asia-and-the-pacific.html>
8. Anti-Corruption Data Collective. Available at: <https://acdatacollective.org/>
9. Corruption Perceptions Index 2024. Transparency International. Available at: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024>
10. CPI for Ukraine. Score changes 2012-2024. Transparency International. Available at: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024/index/ukr>
11. Eurobarometer. Available at: <https://europa.eu/eurobarometer>
12. Fernandes M., Jancova L. Stepping up EU efforts to tackle corruption – a Cost of non-Europe report, EPRS, European Parliament, January 2023. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2023\)734687](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2023)734687)
13. Persson A., Worth M. and Jeney P. High-risk areas of corruption in the EU: A mapping and in-depth analysis, European Commission, 2024. Available at: <https://op.europa.eu/fr/publication-detail/-/publication/5c0730b2-9769-11ef-a130-01aa75ed71a1/language-en>
14. The Basel Institute on Governance. Available at: <https://baselgovernance.org/>
15. The Group of States against Corruption. Available at: <https://www.coe.int/en/web/greco>
16. Transparency International. Available at: <https://www.transparency.org>
17. Transparency International Ukraine Available at: <https://ti-ukraine.org/> [in Ukrainian].